

Rechtbank Den Haag
Team handel
Zaaknummer / rolnummer: C/09/609916 / HA ZA 21-321
mrs. P. Dondorp, D.R. Glass & J.L.M. Luiten
Mondelinge behandeling: 14 december 2022 om 9:30 uur
Prins Clauslaan 60, 2595 AJ Den Haag
Spreektijd: 20 minuten

Per mail: X

Pleitnotities (inclusief repliek)

Inzake:

1. Vereniging Republiek

(Voorheen: Vereniging Het Republikeins Genootschap)

2. Stichting De Republikein

Eiseressen

Hierna ook: Republiek en/of De Republikein

Advocaat: mr. N.A.W.E (Ewout) Jansen¹

Tegen:

1. De Staat der Nederlanden

(Het ministerie van algemene zaken)

2. Mr. A.R.J. Croiset van Uchelen in zijn hoedanigheid van gemachtigde ex art. 77 Rv van Willem-Alexander Claus George Ferdinand van Oranje-Nassau Van Amsberg

(De Koning)

gedaagden

Advocaat: mrs. R.W. Veldhuis & S.M. Kingma

Hierna ook: “de Staat” en “de Koning”

¹ Voetnoot Advocatuur | info@voetnoot.net | 0618745227 | Bouwstraat 45J, 3572 SP Utrecht.

De Koning en een punt van orde

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) oordeelde recent dat als de onafhankelijkheid van de rechter in geschil is op gronden, die niet *immediately appear to be manifestly devoid of merit* door de rechter zelf - nog tijdens de procedure - moet worden beoordeeld of de zorgen gerechtvaardigd zijn en hoe potentiële inbreuken op een eerlijk proces nog kunnen worden rechtgezet².

De dagvaarding is gericht aan de Staat en de Koning. Ik verschijn hier met een groep enthousiaste vrijwilligers, terwijl in plaats van de Koning mr. Croiset van Uchelen is verschenen; één van de beste en duurste advocaten van ons land. Art. 77 Rv wordt weliswaar zo uitgelegd dat de Koning geen vragen van de rechter beantwoordt, maar dat staat niet expliciet in de wet³; waardoor een verdragsconforme uitleg mogelijk is.

De Staat heeft betoogd dat de bevoegdheden van de Koning symboliek zijn en los staan van de Koning als privé-persoon. Als dit werkelijk hout snijdt, waarom kan mr. Croiset van Uchelen dan niet symbolisch de zaak voortzetten in naam van de Koning; terwijl de Koning als privé-persoon verschijnt om uw vragen te beantwoorden?

Ik verzoek om in het proces-verbaal aan te tekenen dat de Koning niet is verschenen en alle vragen voor eisers aan mij te richten of te waarborgen dat iedereen aanwezig is. Ook verzoek ik om - meer in het algemeen; zoals het EHRM voorschrijft - te onderzoeken hoe ook in deze procedure de opgeworpen kwesties rondom onafhankelijkheid geadresseerd kunnen worden.

Ik begrijp uiteraard dat de mondelinge behandeling niet hoeft te beginnen met een eindvonnis en ik verzoek ook niet om ter plekke een nieuwe Grondwet te gaan schrijven, maar ergens - op de Prins Clauslaan 60 - is wellicht een zaal zonder portret van de Koning beschikbaar en ook stel ik me voor dat het bijvoorbeeld mogelijk is om niet boven dit vonnis “in naam van de Koning” te zetten; zoals overigens wel in het tussenvonnis is gebeurd.

² Cosmos Maritime Trading and Shipping Agency v. Ukraine, 2019, §§ 78-82 <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193993>. “Where impartiality is disputed during the domestic proceedings on a ground that does not immediately appear to be manifestly devoid of merit, the national court must itself check whether such concerns are justified so that it can remedy any situation that would breach Article 6”

³ Art. 77 Rv: “(...) Alle procedures tegen de Koning worden voortgezet ten name van een door hem aan te wijzen gemachtigde (...)”

Inhoudsopgave

- 1: De Koning en de kern van de zaak (een eerlijk proces)
- 2: De Koning en de *Trias Politica* (Grond I)
- 3: De Koning en de *equality of arms* (Grond II)
- 4: De Koning en de *appearance of independence* (Grond III)
- 5: De Koning procedeerde ook als prins
- 6: De Koning en het tijdelijk procedeeerverbod
- 7: De Koning en Jeroen Pauw
- 8: De Koning, ontvankelijkheid, journalisten & feministen (SGP-zaak)
- 9: De Koning en massaschade (WAMCA)

1) De Koning en de kern van de zaak

1. **Kernvraag.** Voldoen rechtszaken – waarbij de Koning procespartij is – aan de eisen van een eerlijk proces in de zin van art. 6 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) of doen de bevoegdheden, het bijzondere procesrecht en de tradities rondom de Koning afbreuk aan een eerlijk proces?
2. **Opzet.** Ik zal hierna stilstaan bij de belangrijkste verweren van de Staat en de Koning. Ik zal ook wat recente EHRM-rechtspraak over de scheiding der machten behandelen en de nieuwe producties. Verder wil ik ingaan op de procedurele bevoordeling van de Koning bij verstek als de Koning niet reageert op een dagvaarding.

2) De Koning en de *Trias Politica* (Grond I)

3. **Growing importance.** De procedure is onder verwijzing naar de corona-pandemie enkele jaren uitgesteld. De rechtspraak van het EHRM over de scheiding der machten is intussen steeds belangrijker aan het worden⁴.

“The notion of the separation of powers between political organs of government and the judiciary is assuming growing importance in the Court’s case-law”⁵.

“The term “independence” characterises both a state of mind which denotes a judge’s imperviousness to external pressure as a matter of moral integrity, and a set of institutional and operational arrangements – involving both a procedure by which judges can be appointed in a manner that ensures their independence and selection criteria based on merit – which must provide safeguards against undue influence and/or unfettered discretion of the other State powers, both at the initial stage of the appointment of a judge and during the performance of his or her duties. (...) Indeed, the notion of independence of a tribunal entails the existence of procedural safeguards to separate the judiciary from other powers⁶.”

⁴ https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf (augustus 2022). Deze versie is pas uitgekomen nadat de dagvaarding werd opgesteld.

⁵ (Svilengacánin and Others v. Serbia, 2021, §§ 64)

⁶ Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland [GC], 2020, § 215 & 234)

“Whatever system is chosen by member States, they must abide by their obligation to secure judicial independence. Where a judicial council has been established, the State authorities should be under an obligation to ensure its independence from the executive and legislative powers, especially in order to safeguard the integrity of the judicial appointment process.”⁷

4. **Procedural safeguards.** Als Nederland wil dat de staatshoofden van Polen, Hongarije en Turkije geen blokkeringsrecht hebben bij rechterlijke benoemingen, is het wijs om zelf het goede voorbeeld te geven. Ook als we de Staat mogen geloven dat het in de praktijk eigenlijk altijd wel goed gaat, is dat niet voldoende. Het EHRM eist immers dat er *procedural safeguards* zijn om de scheiding der machten te waarborgen zodat de huidige *unfettered discretion* (onbeperkte discretie) van het Staatshoofd in strijd is met het verdrag. Anders dan de Staat betoogt onder 8.2.9 zien de vereiste waarborgen niet enkel op de periode ná de benoeming van de rechter; inmiddels is verhelderd dat onafhankelijkheid van de overige staatsmachten (ook) vereist is bij *the initial stage of the appointment*.

De Staat betoogt onder 4.2.20 dat de Koning ‘buiten staat’ kan worden verklaard; *nadat* hij weigert te tekenen. Dit is geen effectieve waarborg. Art. 35 van de Grondwet ziet niet op het weigeren, maar op een ernstige medische conditie. Zelfs als het in de praktijk altijd goed gaat, geldt dat het EHRM terecht het symbolisch bekrachtigen, kwalificeert als “*only a practice of no binding force, from which the Crown can depart at any moment*”⁸. Dat met die overweging het Nederlandse kroonberoep is afgeschaft, illustreert dat de onafhankelijkheid van de rechtspraak vereist dat de Koning op voldoende afstand staat. Nu houdt niets of niemand de Koning tegen om een rechterlijke benoeming niet te ondertekenen of een wet, die nadelig is voor de eigen procedures, te vertragen of te blokkeren. Er zijn geen *procedural safeguards* om de scheiding der machten te waarborgen. Tussen ons en een Koning die zijn macht misbruikt, staan in feite alleen goede manieren. Dat is voor het recht niet genoeg.

5. **Alle kanten van de trias.** De Staat betwist niet dat de Koning feitelijk betrokkenheid, blokkeringsmacht en verdragingsmacht heeft als het gaat om benoemingen in de rechtspraak en de wetgeving, die in de rechtszaal beslissend is, terwijl de Koning ook onderdeel uitmaakt van de regering en de Raad van State.
6. **Het valt wel mee.** De Staat betoogt wél - zonder overigens voor deze stelling enig bewijs aan te dragen - dat het in de praktijk met dat blokkeren en vertragen reuze meevalt, omdat de rol van de Koning in feite symbolisch is (8.4.4). Republiek & De Republikein hebben gemotiveerd gesteld dat meerdere keren is geweigerd om te tekenen; zoals ook oud-minister Struycken heeft verklaard. De Staat & De Koning weerspreken de verklaring van Struycken niet (4.1.19). De Koning heeft daadwerkelijk beslist over leven en dood; dat is niet symbolisch⁹. De Staat betoogt dat wetgeving openbaar is (4.2.22); zodat het opvalt indien wetten niet getekend worden. Benoemingsbesluiten van rechters zijn echter niet openbaar. Amalia heeft in een

⁷ Grzęda v. Poland [GC], 2022, §§ 300-309.

⁸ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57436>.

⁹ <https://www.historischnieuwsblad.nl/juliana-en-de-vier-van-breda/>

boek van Claudia de Breij haar visie gegeven op tekenen van wetten: *‘En wie weet, puur hypothetisch, over tig jaar, moet ik ooit wetten ondertekenen over censuur. Dat zou ik niet kunnen. Ik zou niet iets kunnen ondertekenen dat de vrijheid van meningsuiting weg zou nemen. Dat kan niet voor mijn geweten. Dat is ook tegen mijn eed. “Zo waarlijk helpe mij God almachtig”, dat is geen loze kreet.’*¹⁰

Dit sentiment is volkomen menselijk, maar het is niet aan Amalia te bepalen wat geldt als censuur: wat de een ziet als het tegengaan van desinformatie ziet de ander als dictatoriale censuur. De laatste check op wetgeving kan en mag niet zijn of het wel in lijn is met Amalia’s gevoel van wat God van haar wil.

De NOS tekende op naar aanleiding van de benoeming van Balkenende als minister van staat: *“Een minister van Staat kan de koning adviseren bij ingewikkelde staatkundige vraagstukken.”*¹¹ Symbolische handtekeningen zijn niet ingewikkeld. Het ondertekenen blijkt dus in de regel symbolisch, tenzij het dat niet is.

7. **Koning onderschrijft betoog Staat niet.** De Koning benadrukt dat hij het betoog van de Staat over zijn bevoegdheden niet onderschrijft. De Koning verweert zich enkel tegen het tijdelijke procesverbod; dit is een sterke aanwijzing dat de Koning zijn bevoegdheden niet enkel symbolisch vindt; dan zou de Koning de verweren van de Staat immers kunnen onderschrijven.
8. **Lockdown-wetgeving.** De Staat zegt dat ‘betrouwbare bronnen’ geen bewijskracht hebben (8.3.10), maar eisers zien aanleiding in anonieme verklaringen vanuit wetgevingsjuristen om stellig en gemotiveerd te stellen dat de Koning extra tijd heeft gevraagd om de lockdown-wetgeving te bestuderen. Indien dit niet het geval is, kan de Koning dit met een kort woord ontkennen.
9. **Geen voorzitter van de Raad van State.** De Staat betwist (4.3.1 en voetnoot 38) dat de Koning voorzitter is van de Raad van State. De Koning is immers wel voorzitter van de Raad van State, maar niet van alle afdelingen van de Raad van State. Dit staat inderdaad in de wet, maar het staat haaks op wat Thom de Graaf recent zei tegen de Koning: *“Mag ik in de eerste plaats u, Majesteit, hartelijk dankzeggen dat u zelf de Prinses van Oranje wilt binnenleiden in de Raad van State. U doet dat als onze Voorzitter. Wij doen ons werk – rechtspreken als hoogste algemene bestuursrechter en adviseren aan regering en parlement – in de geest van de stamvader van het huis van Oranje-Nassau.”*¹²

De verwarring bij Thom de Graaf doet vermoeden dat de wet niet diep doorvoeld wordt door de leden van de Raad van State. Het is ook moeilijk voor te stellen hoe het mogelijk is voorzitter te zijn van een organisatie, maar niet van de afdelingen van die organisatie. Deze wetgevingsacrobatiek lijkt bedoeld om de ongemakkelijkheid van deze situatie cosmetisch glad te strijken in plaats van werkelijk op te lossen.

¹⁰ Fragment uit Amalia, Uitgeverij Pluim, 2021 (eBook, pagina 63, hoofdstuk 'geschiedenis') door Claudia de Breij (**Productie 7**).

¹¹ <https://nos.nl/artikel/2448369-oud-premier-balkenende-wordt-minister-van-staat> (**Productie 8**).

¹² <https://www.raadvanstate.nl/publicaties/toespraken-vice-president/binnengeleiding-prinses-van-oranje/>

3) De Koning en de *equality of arms* (Grond II)

10. **Bevoegdheden.** In procedures met media of anderen heeft enkel de Koning de volgende voordelen:
- Bekrachtiging.** Wetten worden niet geldig zonder bekrachtiging¹³;
 - KB's.** Belangrijke (“koninklijke”) besluiten vereisen instemming van de Koning;
 - RvS.** De Koning is voorzitter van de Raad van State¹⁴;
 - Hoofd regering.** De Koning is het hoofd van de regering¹⁵;
 - Regering.** De Koning benoemt en ontslaat de leden van de regering¹⁶;
 - Rechters.** De Koning benoemt en ontslaat rechters¹⁷;
 - Financiering.** De wederpartij financiert indirect de advocaat van de Koning¹⁸;
 - Relevante regelgeving.** Koning is betrokken bij regelgeving in de procedure¹⁹.
11. **Sarkozy.** De Staat benadrukt dat het Europese Hof vond dat Sarkozy kon participeren in een procedure; ondanks dat zijn handtekening onder het benoemingsbesluit stond van de rechter die de uitspraak deed. Dat klopt; maar dat is niet het enige dat hier speelt. De zaak betrof overigens het vervalsen van de bankgegevens van Sarkozy om geld van zijn rekening af te schrijven; waarbij het EHRM en ook de Franse rechters van belang vonden dat dit ook strafbaar is; indien Sarkozy zich niet als slachtoffer in de zaak had gevoegd. Bovendien blijkt juist uit deze zaak dat Frankrijk heeft ingezien dat het Staatshoofd verwijderd moet worden uit het proces van benoeming van de rechter. Met een grondwetswijziging in 2010 is de President uit dat proces is verwijderd; wat het EHRM uitdrukkelijk meewoog in de beslissing om Frankrijk niet te veroordelen²⁰. Als de Staat met dit voorbeeld bedoelt te impliceren dat de benoeming van rechters door het staatshoofd ook in Nederland uit de Grondwet zal verdwijnen dan juichen eisers dat toe. Dit zou de kansen van de Staat in een procedure bij het EHRM zeker vergroten.
12. **Rijkdom van de procespartijen.** Dat wederpartijen bijdragen aan de rijkdom van de Koning leidt niet tot concrete ongelijkheid volgens de Staat. De laatste wederpartij van de Koning was namelijk een internationale uitgeverij die rijker was dan de

¹³ Artikel 87 Grondwet.

¹⁴ Artikel 74 Grondwet.

¹⁵ Artikel 42 Grondwet.

¹⁶ Artikel 43 Grondwet.

¹⁷ Artikel 117 Grondwet.

¹⁸ Artikel 40 Grondwet.

¹⁹ “any direct involvement in the passage of legislation, or of executive rules, is likely to be sufficient to cast doubt on the judicial impartiality of a person subsequently called on to determine a dispute over whether reasons exist to permit a variation from the wording of the legislation or rules at issue”. *McGonnell v. the United Kingdom*, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58461>, §§ 52-57.

²⁰ *Ciam v. France*, §, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-186790>: “*The Court points out that, after the judgment of the Versailles Court of Appeal of 8 January 2010, the reform of the French Constitution (brought about by the Law of 23 July 2008) came into force. The chairmanship of the CSM was thereby transferred from the President of the Republic to the President of the Court of Cassation, in order to secure the independence of the judicial system. The Court finds it necessary to reiterate that, where a high-ranking figure with an institutional role in the career path of judges acts as claimant in a dispute, such situation is capable of casting legitimate doubt on the independence and impartiality of the bench.*”

Koning (8.3.7). Deze toevalligheid overtuigt niet, omdat het waarschijnlijk in de meeste gevallen anders is.

13. **Procesrechtelijke privileges.** De volgende procesrechtelijke privileges maken inbreuk op de equality of arms:
 - a) **Geen deurwaarders.** Bij de Koning komen geen deurwaarders²¹;
 - b) **Geen kritische vragen.** De Koning beantwoordt geen vragen van de rechter²²;
 - c) **Geen verstek.** Verschijnt de Koning niet in de procedure dan volgt geen verstek²³;
 - d) **P-G.** De Koning wordt gratis ondersteund door de P-G van de Hoge Raad.

14. **Koning weren uit rechtszaal.** De procesrechtelijke privileges van de Koning bevorderen volgens de Staat dat de Koning zo min mogelijk in rechtszalen verschijnt (12.4). Dat is volgens de Staat een waarborg tegen beïnvloeding van de rechter. Privileges rondom verstek en deurwaarders helpen echter niet om het verschijnen van de Koning in rechtszalen tegen te gaan. Indien de onafhankelijkheid van de rechter ten opzichte van de Koning beter gewaarborgd zou zijn, is er bovendien geen reden voor de Koning om niet in de rechtszaal te verschijnen.

15. **Regering op de hoogte.** Dat deurwaarders, die de Koning dagvaardingen bezorgen, zich moeten melden bij de Hoge Raad, waarborgt volgens de Staat dat de regering op de hoogte is van procedures tegen de Koning. Wat de Staat wil, zou eerder gewaarborgd zijn met een melding aan een ministerie. De P-G van de Hoge Raad is onafhankelijk van de regering en onderdeel van de rechterlijke macht. De P-G hoeft niet voor de Koning te regelen dat het kabinet op de hoogte is, maar moet inhoudelijk de Hoge Raad adviseren; eventueel ook over de uitkomst van deze zaak. Dat vanuit de Hoge Raad tijdelijk de rol van de Koning wordt waargenomen bij het ontvangen van dagvaardingen past niet bij de vereiste onafhankelijkheid ten opzichte van een partij die regelmatig tegen de media procedeert.

16. **Geen vragen kan ook nadelig zijn.** Onder 5.6 betoogt de Staat dat art. 77 Rv. geen procesrechtelijk privilege is, omdat het niet (zelf) beantwoorden van vragen zowel een voordeel als een nadeel kan zijn. De *equality of arms* vereist echter gelijkheid. Partijen zijn het eens dat daarvan geen sprake is; zodat de rechtbank wordt verzocht dit ook tot uitgangspunt te nemen. Dat de Koning de verweren van de Staat niet onderschrijft, illustreert de kracht van dit privilege. De kans is zeer reëel dat de Koning desgevraagd tegenover de rechter zou verklaren dat hij zichzelf niet

²¹ Art. 48 Rv: “Ten aanzien van de Koning, de vermoedelijke opvolger van de Koning, hun echtgenoten en de Regent, alsmede ten aanzien van de Staat, geschiedt de betekening aan het parket van de procureur-generaal bij de Hoge Raad.”

²² Art. 77 Rv: “In alle procedures waarin de Koning als eiser of als verzoeker optreedt, wordt de zaak ingeleid en voortgezet ten name van en door een door hem aan te wijzen gemachtigde. 2. Alle procedures tegen de Koning worden voortgezet ten name van een door hem aan te wijzen gemachtigde. Betreft het een zaak die bij dagvaarding moet worden ingeleid, dan wordt, indien de gemachtigde niet in het geding opkomt en indien daartoe gronden zijn, het verstek verleend en vonnis gewezen ten name van de procureur-generaal bij de Hoge Raad.” Van Mierlo 2020, (T&C Rv), art. 77, aant. 2 onder a.

²³ Art. 77 Rv.

ziet als symbolische stempelmachine, maar wel degelijk bij zijn geweten te rade gaat; net als zijn opvolger en voorgangers.

17. **Verstek.** Stel: de Koning vindt de energierekeningen van zijn paleizen te duur en betaalt niets meer aan de energiemaatschappij. Hij wordt gedagvaard, maar laat niets van zich horen. De rechter wijst alle vorderingen - bij verstek - toe. Wie moet de energierekening van de Koning betalen?
- De Koning;
 - De gemachtigde van de Koning ex art. 77 Rv.;
 - De Staat;
 - De Procureur-Generaal van de Hoge Raad.
18. **Verwevenheid.** Het in de plaats treden van de Koning vanuit de Hoge Raad - na een veroordeling - is een vreemde rechtsfiguur die een verregaande verwevenheid impliceert en niet past bij de onafhankelijkheid van de P-G en de rechtspraak.²⁴

4) De Koning en de *appearance of independence* (Grond III)

19. **Stempel “In Naam van de Koning”.** Onder 4.3.3 staat wellicht het meest curieuze verweer van de Staat. De Staat erkent niet dat op gerechtelijke vonnissen in Nederland staat: “In naam van de Koning”. Dat staat volgens de Staat namelijk niet in de hoofdtekst (de minuut), maar het wordt door de gerechten op de vonnissen gestempeld. De Staat benadrukt dat dit stempel geen constitutief vereiste is voor een vonnis, maar slechts nodig is voor de executoriale werking. Dit is *'grasping at straws'*. Boven het tussenvonnis van deze zaak staat “In naam van de Koning”, terwijl de rechter onafhankelijk - namens zichzelf - moet spreken.
20. **Symbolisch.** De Staat betoogt onder 8.4.4 dat de monarch symbool staat voor de democratie. Ik weet bijna niet hoe ik daarop moet reageren. Het zou natuurlijk mooi zijn als dit waar was, maar ik snap niet hoe een ongekozen erfopvolger die rol kan vervullen. De Koning kan van alles symboliseren, maar niet de democratie.
- Dat rechters trouw zweren aan de Koning en dat het portret van de Koning boven hun hoofd hangt als ze recht spreken, symboliseert volgens de Staat (8.4.5) geen persoonlijke trouw aan de Koning, maar herinnert de rechter eraan niet voor zichzelf op te treden, maar zich in dienst te stellen van het algemeen belang. De Staat miskent dat het technische juridische begrip onafhankelijkheid voor de rechter verder gaat dan het ontbreken van persoonlijke trouw aan een procespartij; zodat dat er op grond van *appearance of independence* ook eisen gelden aan symboliek. Een herinnering aan het algemeen belang kan op allerlei manieren, die niet problematisch zijn. Rechters kunnen bijvoorbeeld trouw zweren aan de Grondwet.

²⁴ <https://www.hogeraad.nl/over-ons/parket/>: “Op de website van de Hoge Raad staat: “Aan het hoofd van het parket bij de Hoge Raad staat de procureur-generaal. (...) Het parket bij de Hoge Raad staat los van het Openbaar Ministerie en de leden zijn onafhankelijk van regering en parlement.”

21. **Eed/gelofte ziet wel op persoon.** De Koning benadrukt eigenlijk in de hele reactie - zie vooral 2.5.3 - dat onderscheid gemaakt moet worden tussen zijn koningschap en zijn persoon. In een tuchtzaak verdedigde een advocaat al eens - net als de Staat & De Koning - een dergelijk strikt onderscheid tussen eerbied voor instituties en personen. De advocaat moet eerbied hebben voor het instituut van de rechter, maar dat laat alle ruimte om individuele rechters te beschuldigen van “onbegrijpelijke, bizarre terreur”. Het Hof van Discipline verwierp dit betoog en oordeelde dat de eed/belofte ook ziet op de persoon van de rechter²⁵. De eed/belofte van rechters en advocaten ziet daarom (ook) mede op de persoon van de Koning.

5) De Koning procedeerde ook als prins

22. **Troonopvolger profiteert ook van privileges.** De Koning benadrukt dat hij zijn rechtszaken (deels) niet won als Koning, maar als prins (2.4.8). De Koning miskent daarmee dat de procedurele privileges veelal deels (de troonopvolger is niet de voorzitter van de Raad van State, maar wel lid) of helemaal (art. 48 Rv rondom de deurwaarder) van toepassing zijn op de beoogd troonopvolger. Alle aangewezen problemen worden niet wezenlijk anders indien het voordeel de moeder van de wederpartij betreft in plaats van de wederpartij zelf. Indien de rechter rechtspreekt achter het portret van de moeder van de wederpartij of trouw zweert aan de moeder van de wederpartij geeft dat geen geweldig onafhankelijk gevoel; en dat geldt in versterkte mate indien de moeder van 1 van beide procespartijen in staat is de beslissende wetgeving of de benoeming van rechters te blokkeren of te vertragen.

6) De Koning en het tijdelijk procedeverbod

23. **Onwenselijk.** De Koning benadrukt dat procesverboden tot nu toe in hele andere situaties worden toegewezen; bij herhaaldelijke kansloze zaken als pesterij. Republiek erkent dat een procesverbod onwenselijk is, maar de rechter kan en mag het perspectief van oneerlijke procedures tegen de media zwaarder wegen dan een tijdelijke inbreuk op de rechten van de Koning.

7) De Koning en Jeroen Pauw

24. **Jeroen Pauw geen staatshoofd.** In de dagvaarding staat onder 1.28 een uitgebreid gedachte-experiment met Jeroen Pauw. De Staat meent dat de vergelijking ‘mank’ gaat (4.2.1 en voetnoot 10), omdat Jeroen Pauw geen staatshoofd is van Nederland. De ‘vergelijking’ toont enkel aan dat de concrete opgesomde elementen, die een proces met de Koning oneerlijk maken; los staan van de vraag welke (toevallige) persoonlijkheid de (huidige) Koning heeft.

²⁵ Hof van Discipline ECLI:NL:TAHVD:2016:182, TR-2018-4264 rov. 6.1: “Verweerster voert dan aan dat de advocateneed/ belofte zich niet richt tot de persoon van de rechter, maar veeleer het instituut als zodanig. Deze stelling wordt verworpen. De eed/ belofte richt zich mede op de persoon van de rechter in diens hoedanigheid van rechter”.

8) De Koning, ontvankelijkheid, journalisten & feministen (SGP-zaak)

25. **SGP-zaak.** De Hoge Raad heeft in de SGP-zaak geoordeeld:

4.3.2 Op grond van art. 3:305a lid 1 BW kan een stichting of vereniging met volledige rechtsbevoegdheid een rechtsvordering instellen die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen, voorzover zij deze belangen ingevolge haar statuten behartigt. Het vereiste van gelijksoortigheid houdt in dat de belangen ter bescherming waarvan de rechtsvordering strekt, zich lenen voor bundeling, zodat een efficiënte en effectieve rechtsbescherming ten behoeve van de belanghebbenden kan worden bevorderd (vgl. HR 26 februari 2010, nr. 08/00693, LJN BK5756). Het hof heeft - in cassatie onbestreden - vastgesteld dat Clara Wichmann c.s. ingevolge hun statuten ook de belangen behartigen waarvoor zij in deze procedure opkomen, te weten het algemeen belang van alle burgers in Nederland bij handhaving van het grondrecht op gelijke behandeling door optreden van de Staat tegen discriminatie wegens geslacht. Nu het Clara Wichmann c.s. met hun vorderingen te doen is om het handhaven van dat grondrecht, is, voorzover in dit geding van belang, voldaan aan de door art. 3:305a gestelde eis van gelijksoortigheid. Juist vanwege het algemene karakter van het belang van alle burgers in Nederland waarvoor Clara Wichmann c.s. met hun vorderingen beogen op te komen, kan aan het voorgaande niet afdoen de omstandigheid dat de specifieke groep vrouwen die zich eventueel voor de SGP kandidaat zouden willen stellen, de actie van Clara Wichmann c.s. niet wenst.²⁶

26. **Rechtsontwikkeling respecteren.** Ik heb in de dagvaarding meerdere malen aangegeven dat alle bezwaren van de Staat tegen de ontvankelijkheid door de Hoge Raad gewogen zijn en te licht bevonden in de SGP-zaak. Het ligt dan op de weg van de Staat om toe te lichten waarom de SGP-zaak nog ruimte laat voor niet-ontvankelijkheid. De Staat citeert de SGP-zaak echter enkel onder 9.4 om toe te lichten dat de rechter geen wetgevingsbevel kan geven. Dat is juist, maar de rechtbank kan wel verklaren dat de Staat op dit moment in strijd handelt met een verdrag. Toegegeven: persoonlijk vind ik de argumenten tegen ontvankelijkheid sterk.

Vòòr de SGP-zaak zou ik - net als de Staat - betogen dat een groep feministen al het constitutionele gelijk van de wereld kan hebben over de kieslijsten van de SGP en het vrouwenverdrag, maar dat feministen juridisch geen enkel direct belang hebben bij een rechtszaak daarover; zodat uitsluitend een benadeelde SGP-vrouw - of een groep SGP-vrouwen - bij de rechter in actie kan komen. Alles wat de Staat & De Koning over niet-ontvankelijkheid zeggen, kan worden betoogd om te bepleiten dat feministes niet in actie kunnen komen voor SGP-vrouwen. De Staat benadrukt bijvoorbeeld dat een “zuiver hypothetisch toekomstig belang” te weinig is voor een actie (2.2.6) De Hoge Raad heeft geen spaander heel gelaten van die redenering²⁷.

²⁶ HR 9 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4549 (SGP), rov. 4.3.2.

²⁷ Vergelijk ook HR 20 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK8146, (Chipshol/Staat), rov. 3.6: “Weliswaar heeft de (thans nog niet bekende) uitkomst van die procedures na aanwending van alle rechtsmiddelen te gelden als hetgeen waarop Chipshol jegens de Luchthaven en LVNL rechtens aanspraak kan maken, zodat zij in zoverre geen schade lijdt ten gevolge van het door haar gestelde onrechtmatig handelen van het gerechtsbestuur. Maar dat neemt niet weg dat de door Chipshol gestelde gang van zaken, indien deze zou komen vast te staan, een ernstige schending zou betekenen van haar door onder meer art. 6 EVRM gegarandeerde fundamentele recht op een eerlijk proces. In een op die schending gebaseerde procedure tegen de Staat zou Chipshol in elk geval, als genoegdoening voor deze schending, een daartoe strekkende verklaring voor recht kunnen vorderen.

Het doet er volgens de Hoge Raad niets toe dat republikeinen deze actie voeren, terwijl de journalisten zich opstellen als SGP-vrouwen door de actie niet (openlijk) te steunen of te wensen. Zelfs wie hier - diep van binnen - andere gedachtes over heeft, moet zich richten naar “het SGP-standpunt” van de Hoge Raad. Overigens zo gek was dat standpunt nu ook weer niet. De SGP-vrouwen, die volgens de Staat niet bestonden, zodat de feministen voor niemand opkwamen (“geen concrete nauw omschreven groep”), blijken wel degelijk te bestaan en worden inmiddels ook daadwerkelijk verkozen bij de SGP²⁸.

27. **Veel overleg en onderhandelingen.** Ook journalisten, die tegen de achtergrond van van rechtszaken, afwachtend zijn in onderhandelingen bestaan daadwerkelijk. Medialogica (VPRO/Human) concludeerde recent dat *‘het paleis de pers met rechtszaken in het gareel houdt en dat journalisten op hun hoede zijn; ook als het om nieuws gaat’*. Sam Hoevernaar verklaart dat zij beschuldigd werd van een privacy-inbreuk, terwijl het *‘eigenlijk wel nieuws was’* dat de Koning zich niet aan de corona-maatregelen hield, maar dat pas na *‘veel overleg RTL als eerste durft en dat de rest dan volgt’*. Ze spreekt over *‘afwachtendheid’* en ook Rick Evers geeft aan dat hij *‘zijn vingers niet wil branden’* en dat liever *‘door een ander laat doen’*.²⁹

9) De Koning en massaschade (WAMCA)

28. **Massaschade.** Eisers hebben al een zeer uitvoerige conclusie geschreven over de ontvankelijkheidseisen, die sinds 1 januari 2020 gelden op grond van de Wet Afwikkeling Massaschade in Collectieve Actie (WAMCA). Die wetgeving is bedoeld voor claimclubs en massaschade en niet voor de onderhavige actie. De nieuwe eisen gelden bovendien niet als de dagvaarding is gebaseerd op gebeurtenissen (de procederende koning) van voor 14 november 2016. De Staat wijst er op dat betoogd is dat de gebeurtenissen nog altijd relevant zijn in het kader van bijvoorbeeld onderhandelingen. Dat is juist, maar maakt niet anders dat de feitelijke gebeurtenissen dateren van voor 14 november 2016. Procedures die nu spelen, maar gebaseerd zijn op gebeurtenissen van voor 14 november 2016, zijn in de regel nog relevant; anders worden ze niet gevoerd. Het overgangsrecht wordt gekenmerkt door harde duidelijke grenzen, die hier niet wijzen op toepasselijkheid van de WAMCA.

Het hof heeft dan ook ten onrechte de afwijzing van het verzoek erop gegrond dat de eventueel in te stellen vordering niet toewijsbaar is en dat Chipshol om die reden geen belang bij haar verzoek heeft.”

²⁸ ‘Eerste SGP-vrouw in raad dolblij’, 2014, Binnenlandbestuur,

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/gekozen-sgp-raadslid-vlissingen-dolblij>.

²⁹ (Productie 6): “Voice over: ‘Met rechtszaken en fotosessies probeert het paleis de pers in het gareel te houden. Journalisten zijn op hun hoede, ook als het om nieuws gaat.’ Sam Hoevernaar: (...) toen heb ik overlegd met de Rijksvoorlichtingsdienst en die gaven toen een negatief advies (...). En toen hebben wij besloten het bij ons niet te delen. (...). Dus ik kreeg uiteindelijk een mail van de Rijksvoorlichtingsdienst met de titel ‘inbreuk privacy koninklijk gezin’ (...). Toen zei ik ‘maar dat is mijn persoonlijke Twitter’, maar daar zouden dan toch consequenties aan zitten voor het televisieprogramma en toen heb ik die tweet verwijderd. (...) Uiteindelijk is het na veel overleg RTL Nieuws die als eerste durft en de rest die dan volgt.(...) Dit is eigenlijk wel nieuws want ze houden die anderhalve meter afstand niet en toch is er dan een bepaalde afwachtendheid.” (...) Rick Evers: “Eenzijds wil je natuurlijk zelf de eerste zijn, aan de andere kant... ja.. je wil je vingers ook weer niet branden. Laat het dan liever maar een ander doen.”

<https://www.vpro.nl/argos/media/kijk/afleveringen/medialogica/2021/aflevering-2.html>.

29. **Eerlijk proces geen eindvraag.** Anders dan de Staat en de Koning in feite steeds betogen, is het recht op een eerlijk proces geen eindvraag; waar een eindeloze reeks formalistische voorvragen aan vooraf moet gaan; voordat een antwoord kan worden verkregen. Zoals ik ook in het punt van orde opmerkte, heeft het EHRM het tegenovergestelde geoordeeld door te overwegen dat als de onafhankelijkheid van de rechter in geschil is dit - direct - moet worden geadresseerd³⁰.

Slot

30. **Vertrouwen in de rechtsstaat.** De Staat en de Koning benadrukken dat de Koning symbool staat voor het algemeen belang. Ik heb zelf wel eens de vraag gekregen of deze zaak het vertrouwen in de rechter en de rechtsstaat niet nodeloos ondermijnt. En of dat wel verantwoord is in deze tijden waarin vertrouwen in de rechtsstaat steeds meer onder druk staat. Ik vind dat een belangrijk punt. Maar ik denk juist dat we het algemeen belang dienen door onze rechtsstaat aan te spreken op punten waar hij niet aan zijn eigen standaarden voldoet. Niet om te 'zeuren', maar om het vertrouwen in de rechter zo groot mogelijk te maken, en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens werkelijk serieus te nemen. Dat is uiteindelijk in het belang van ons allemaal: journalist, rechter, republikein, en koning.

Dank voor uw aandacht!

Ondertekening

³⁰ Cosmos Maritime Trading and Shipping Agency v. Ukraine, 2019, §§ 78-82 <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193993>.

Pleitnotities repliek

1. **Tijdschrift als eiser.** Het concrete eigen belang van het tijdschrift als eiser wordt in de dagvaarding toegelicht onder 1.5 en in de conclusie ontvankelijkheid onder 5. Dat is anders in de zaak, die de Staat zojuist aanhaalde in voetnoot 7, waarin een voeging aan de orde is.
2. **Dit is een concrete zaak.** De Staat bepleit dat geen concrete zaak voorligt. De zaak is echter niet minder concreet dan de SGP-zaak. De aangewezen problemen spelen volgens de dagvaarding bovendien in alle zaken waarin de Koning partij is; ze spelen dus ook in deze zaak. Dit is immers een concrete procedure met de Koning. Al zou enkel een verklaring voor recht kunnen worden verkregen in relatie tot deze concrete procedure; dan nog leidt dit tot een inhoudelijk vonnis.
3. **18 problemen vormen samen de inbreuk.** De Staat probeert steeds één van de aangewezen problemen te isoleren om te kunnen betogen dat dit ene probleem op zichzelf nog geen inbreuk op een eerlijk proces hoeft op te leveren. Alléén een handtekening onder het benoemingsbesluit van de rechter. Alléén een rechter die trouw zweert aan de Koning. Dat is allemaal niet voldoende volgens de Staat.
Eisers verzoeken uitdrukkelijk de in de dagvaarding aangewezen bevoegdheden (a-h), procedurele privileges (a-d) en de symbolische problemen (a-f) allemaal gezamenlijk te wegen. Daarbij geldt dat de Hoge Raad al eens heeft overwogen dat alle losse elementen op zichzelf niet een kwalificatie als huurovereenkomst konden dragen, maar samen toch wel. Al zou de rechtbank oordelen dat alle 18 individuele elementen op zichzelf geen inbreuk opleveren; dan nog kan geoordeeld worden dat ze tezamen tóch inbreuk maken op een eerlijk proces.
4. **Boek Amalia is geen interview.** Anders dan de Staat zojuist betoogde, is het aangewezen citaat van Amalia geen interview met een 17-jarige. Het is afkomstig uit een boek ter gelegenheid van Amalia haar 18e verjaardag. De Rijksvoorlichtingsdienst en de Koning kunnen niet verrast zijn geweest door dit citaat. De visie van Amalia op het ondertekenen van wetgeving is bovendien niet irrelevant vanwege haar leeftijd; zoals de Staat suggereert. Amalia is meerderjarig. Indien de Koning vanmiddag een hartaanval krijgt, is Amalia vanavond Koningin van Nederland.
5. **P-G betaalt bij verstek.** De Staat beantwoordde zojuist de tentamenvraag uit het pleidooi met a) de Koning. Ik kan dat toch niet goed rekenen. De passage uit de wetsgeschiedenis, die de Staat aanwijst, kan volgens mij alleen opleveren dat mr. Croiset van Uchelen de rekening niet hoeft te betalen. Dat is enkel relevant indien mr. Croiset van Uchelen de zaak overneemt als gemachtigde. Ik verzoek de Staat aan te wijzen waar staat dat de Koning zelf aan het vonnis moet voldoen bij verstek. Ik kan alleen vinden dat het vonnis dan wordt gewezen op naam van de P-G van de Hoge Raad en zie niet in hoe de deurwaarder dan kan komen incasseren op het adres van de Koning. De deurwaarder zal dan voor de betaling aan moeten bellen bij de Hoge Raad. Dat past niet bij de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht.

6. **Wel gemachtigde in zaak 2014.** De Staat stelde zojuist dat de Koning in 2014 De Nieuwe Revu heeft gedagvaard in de hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordiger van zijn minderjarige dochter en dat de Koning dus - zoals elke ouder die een dergelijke actie wil ondernemen - daarvoor een machtiging van de Kantonrechter heeft verkregen en dat voor de Koning dus 'geen andere regels gelden'. De Staat verklaart in strijd met de waarheidsplicht. Onder verwijzing naar de gedragsregels bied ik de Staat aan deze stelling terug te nemen. Het vonnis vermeldt als eiser onder 1: "Arnoldus Robert Jan Croiset van Uchelen, aangewezen als gemachtigde als bedoeld in artikel 77 van het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering door: Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje Nassau."
7. **Geen werkelijke doorzettingsmacht bij blokkeren of vertragen.** De Staat betoogde dat de Koning geen daadwerkelijke doorzettingsmacht heeft om benoemingen of wetgeving te blokkeren of te vertragen. Dat zou geregeld zijn in de Grondwet en gewone wetgeving. Dat is niet zo. In de termen van het EHRM heeft ons staatshoofd *unfettered discretion* als het gaat om het blokkeren of vertragen; door simpelweg zijn handtekening niet te zetten. Er zijn geen beperkingen of *procedural safeguards*, die de discretie van de Koning in zijn keuze om een wet of een besluit te ondertekenen - op welke wijze dan ook - beperken.
8. **Wetgevingsbevel.** De Staat blijft maar argumenten aandragen rondom het wetgevingsbevel, die al door de Hoge Raad zijn verworpen. De Staat neemt zijn verlies niet. In de SGP-zaak bepleitte de Staat dat de rechter geen bevel mag geven dat - op welke wijze dan ook - zou kunnen impliceren dat er iets met wetgeving moet gebeuren. De rechter zou steeds de afweging van de Staat, om geen nadere maatregelen te treffen, moeten respecteren nu dit een door de Staat te verrichten politieke afweging betreft. De Hoge Raad heeft echter een balans gezocht tussen de onmogelijkheid van een wetgevingsbevel door de rechter en de verplichting van de Staat om te voldoen aan internationale verdragen. De Staat moet nu de door de Hoge Raad gevonden balans respecteren. Het klopt dat het niet aan de rechter is om te bepalen of - laat staan hoe - wetgeving moet worden aangepast. De rechter hoeft dat echter ook weer niet zo verregaand uit te sluiten; zoals de Staat maar blijft bepleiten. De rechter kan de Staat niet bevelen om specifieke maatregelen te treffen, maar kan wel een algemene actieve verplichting formuleren om effectieve maatregelen te nemen, die daadwerkelijk een einde maken aan de strijd met het verdrag. Het is daarna aan de Staat om te bepalen hoe die verplichting in te vullen; met informeel overleg, via wetgeving of op welke andere (effectieve) wijze dan ook.
- Niemand is gehouden tot het onmogelijke, maar de SGP-zaak illustreert dat - ondanks alle bezwaren van de Staat; dat het voor de Staat onmogelijk is om de statuten van de SGP aan te passen of de (grond)wetgeving rondom verkiezingen te wijzigen - informeel overleg tussen de Staat en de SGP naar aanleiding van het arrest van de Hoge Raad er wel degelijk toe kon leiden dat de SGP haar statuten wijzigde. Bijvoorbeeld als het gaat om het portret van de Koning of het stempelen van 'in naam van de Koning' op tussenvonnissen, die zich niet lenen voor executie, kan overleg met de gerechten en/of de Raad voor de Rechtspraak leiden tot relevante verbeteringen. Ook valt te denken aan een klein kopje in het landelijk procesreglement met enkele praktische aanwijzingen om te komen tot een uniforme verdragsconforme uitleg van de procedurele privileges van de Koning.